בעזהשי"ת

פנינים ומאמרים יקרים
מהורה"ק רבינו הגה"ק רבי נתן נעשטעטנער זצוק"ל

להורות נתן

גליון רס"ח (שנה ו') ◇ פרשת ויצא ◇ חודש כסלו שנת תשפ"ז

יומא דהילולא הט"ז - י"ד כסלו תשע"א-תשפ"ז

שיח מוהר"ן

פנינים מספר "שיחות מלוה מלכה"

הגה"ק רבי יוסף דוד זינצהיים זי"ע
אב"ד שטראסבורג ובעמח"ס יד דוד
ז' כסלו תקע"ג

אחד מגדולי הגאונים שהיו לפני כמאתים שנה לערך, והיה מהקרובים לשלטונות במדינת צרפת. חיבר ספר "יד דוד" על סדר זרעים וסדר מועד, ובכל דף ועמוד כתב חידושים רבים, ומציין מאות ספרים המדברים והעוסקים באותו ענין. ספרו "יד דוד" הדפיס בחייו, ובאמת כתב חיבורים גדולים בכולא תלמודא אך נסתרו מן העין בצוק העיתים, ולאחרונה נתגלו מספר כתבים מחידושיו הרבים, בארץ הקודש מתעסקים בקדשים להפיץ את דברי תורתו. וזהו פלא שבערך מאתיים שנה מתגלגלים כתבי ידו ללא גואל, ואילו עכשיו נתגלו ועולים אצל שולחן מלכים מאן מלכי רבנן. וכפי שביקש נעים זמירות ישראל (תהלים א, ג) והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול, היינו העלים שהצדיק כותב לא יאבדו.

בהיותו מקורב למלכות היה צריך להתחכם בחכמות רבות להנצל מגזירות הקיסר. בימיו בערך בשנת תק"מ ציוה הקיסר בצרפת לעשות מוסד מיוחד כעין סנהדרין, שבו ישבו שבעים ואחד חכמי ישראל ממדינת צרפת, והם יהיו הפוסקים והמחליטים בכל דבר וענין הנוגע ליהודים. בודאי אין לנו לחשוד באותו קיסר שהתכוין לטובת היהודים, רק כוונתו היתה בזדון, שיהיה מוסד עליון שיעשו כרצונו לפי גזירותיו שיצוה במדינה, והם יהיו חייבים להורות לאחיהם היהודים למלאות אחרי בקשת הקיסר העריץ. בין הדברים ביקש הקיסר להתיר נישואי תערובת רח"ל. ברם בין החכמים מינה הקיסר את ידידו רבינו יוסף דוד זינצהיים להיות עומד בראש המוסד, ובסייעתא דשמיא מיוחדת שהיתה למעלה מדרך הטבע, הצליח רבינו להמנע ולהתחמק פעם אחר פעם מלעשות כרצון הקיסר, שבודאי לא היה זה דבר פשוט להנצל מלעשות ולקיים את גזירות הקיסר, אבל זכות גדולה היתה לו להצליח בזה.

זקיני מרנא החתם סופר זי"ע כותב עליו בהספד מר בהאי לישנא, "הצדיק הזה בעמח"ס יד דוד, בהיותו מכובד וקרוב מאד למלכות, נשאל על כמה דברים מהמלך, היה גדול ומכובד מאד בעיני המלך והשרים, ובכל זאת היה גדול ליהודים עוסק כל היום בתורה, והחזיר הש"ס כמה פעמים וכל ספרי ראשונים ואחרונים היו ממש שגורים בפיו כפי שרואים בספריו, ומכירו הייתי בילדותי וראיתי צדקתו ותמותו, עוד נשאר הוא המושל בגבורתו, ולא משלו הם בו שיתפתה אחריהם ח"ו", עכ"ד. החת"ס כותב שהיה מכירו מימי נעוריו, וכנראה שזה היה בימי חורפו כשלמד החת"ס בעיר מעץ כשהלך לשם ממקום מולדתו עיר פרנקפורט דמיין. והחת"ס מרמז בתוך הדברים, שאע"פ שהיה מקורב אצל השרים לא הצליחו לפתותו לדעתם, וצדיק באמונתו יחיה.

וגביא כאן מדברי תורתו – בש"ס גיטין (ו:) איתא, אשכחיה ר' אביתר לאליהו אמר ליה מאי קא עביד הקב"ה, אמר ליה עסיק בפילגש בגבעה וכו'. ומקשה רבינו בס' יד דוד, כיון שראינו שאליהו הנביא היה מתגלה לפעמים לתנאים ולאמוראים, א"כ מדוע מצינו הרבה פעמים בתלמוד שנשארה הגמרא בספיקא או בקושיא, הרי האמוראים יכלו לשאול את אליהו מהי ההלכה הרווחת בשמים. עיין שם מה שכתב לדרכו בקודש.

ובאמת בשו"ת זקיני חתם סופר (או"ח סי' ר"ח) כתב בזה, שאליהו הנביא שעלה בסערה השמימה היינו רק בנשמתו עלה למרום, אבל גופו נשאר בגן עדן התחתון, ולפעמים הוא מתגלה כשהוא לבוש בגופו כאחד האדם, ואז דינו כאחד מגדולי חכמי ישראל הנמצאים בחיים ואפשר לסמוך על פסקיו, אבל לפעמים הוא מופיע רק בנשמתו משמי מרומים, ואז אמרינן תורה לא בשמים היא, עכ"ד. ברם אכתי קשה מדוע כשהופיע אליהם כשהוא לבוש בגופו, אמאי לא שאלוהו החכמים את ספיקותיהם בהלכה, ומדוע נשארת הגמרא בתיקו או בתיובתא. ויתכן לומר בזה, עפ"י דאיתא בש"ס עבודה זרה (ג:) שהקב"ה יושב בג' שעות ראשונות ביום ועוסק בתורה. ולכאורה מדוע הקב"ה שהוא נותן התורה בעצמו, יעסוק בתורה ג' שעות ביום. אך הכוונה היא, שהקב"ה עוסק בתורה, היינו שהוא משפיע חידושים יקרים לאלו הלומדים בעולם הזה, כדאיתא במדרש רבה (פרשת תולדות פרשה ס"ג) שבכל יום מתחדשים חידושים במתיבתא דרקיעא, וחידושים אלו מושפעים לבתי מדרשות ובתי כנסיות, ונכנסים לשכלם של תלמידי חכמים המתייגעים בהלכה, ועפ"י יסודם מיישבים החכמים את קושיותיהם. [כעת הראוני שכן כתב החת"ס ז"ל בדרשות ח"ג עמוד י"ז עיי"ש].

ולהכי אנו מוצאים הרבה קושיות שנתחבטו בהם הקדמונים ללא

המשך בעמוד הבא

תורת נתן

פנינים מספר "להורות נתן" על התורה

התירוץ הלמדני של לבן הארמי

וְלָמָּה רְמִיתָנִי, וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצָּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה. (כט, כה-כו).

צ"כ דאכתי מה זו תשובה, והו"ל ללבן לומר מעיקרא דלא יעשה כן.

וי"ל עפ"י ש"ס כתובות ר"פ נערה (ל:) דאם הגבהה צורך אכילה מתחיל האכילה משעת הגבהה וכת"ה שם, וא"כ כיון דלא יתכן ליתן הצעירה לפני הבכירה, א"כ משעת נתינת הבכירה איכא התחלה לנתינת הצעירה, דבכירה צורך צעירה הוא. וזה שהשיב לבן, שאינו רמאי כלל דלא יעשה כן במקומנו ליתן הצעירה לפני הבכירה, וא"כ במה שנתן לו לאה מתחלה, עי"ז איכא התחלת נתינת רחל.

'ראו מה בין בני לבן חמו' - הטעם שהסתירה לאה מפני כבודו של יצחק

וַתַּהַר לֵאָה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי רָאָה ה' בְּעָנְיִי כִּי עַתָּה יֶאֱהָבֵנִי אִישִׁי, וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר כִּי שָׁמַע ה' כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי וַיִּתֶּן לִי גַּם אֶת זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן (כט, לב-לג).

בבעל הטורים דקדק, דגבי ראובן נאמר מקודם ותקרא שמו ראובן, ואחר כך כתיב כי אמרה וגו', ובאחרים אינו כן אלא תחלה הוא מפרש טעם השם ואחר כך את השם.

ונראה דמתוך כך דרשו חז"ל והובא ברש"י ותקרא שמו ראובן אמרה ראו מה בין בני לבן חמי שמכר הבכורה ליעקב וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו, דתקשי דמנלן לדרוש כן והלא בקרא מפורש טעם אחר על קריאת שם ראובן, כי ראה ה' בעניי.

אולם ניחא דמשו"ה הקדים לומר ותקרא שמו ראובן ואחר כך נאמר כי ראה וגו', משא"כ בשאר הבנים, להורות דבשאר הבנים הטעם המפורש בקרא הוא הטעם לקריאת השם, אבל בראובן מקודם "ותקרא שמו ראובן" שאמר ראו מה בין בני לבן חמי, "כי אמרה" פירושו אלא אמרה – דכי משמש בד' לשונות וכרש"י (לך י"ח טו) וחד מינייהו אלא – וזה שנאמר ותקרא שמו ראובן משום ראו מה בין בני לבן חמי, אלא שבפומבי אמרה טעם אחר כי ראה ה' בעניי, שלא לפגוע בכבודו של חמיה יצחק.

כיצד הותר ליעקב להסתכל בפני לבן הרשע?

וַיִּשְׁמַע אֶת דִּבְרֵי בְנֵי לָבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֵת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַכָּבֹד הַזֶּה וַיַּרְא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לָבָן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כְּתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֶיךָ וגו' (לא, א-ג).

וי"ל דהנה אמרו חז"ל אסור להסתכל בפני אדם רשע, ומה שיעקב הסתכל בפני לבן היינו כדי להוציא ממנו ניצוצות הקדושה שנפלו בו, והוא ע"ד שכתב ההפלאה ז"ל והובא בחי' זקיני החת"ס ז"ל פ' וישלח שעל כן אמר משה רבינו ע"ה לפרעה כן דברת בזמנו דברת לא אוסיף עוד ראות פניך, כי באמת אסור להסתכל בפני פרעה שהיה רשע, אלא דכדי להוציא הניצוצות הקדושות היה מותר להסתכל בו, וזה היה תכלית שיעבוד ישראל במצרים להוציא מהם הנ"ק, אבל עכשיו שכבר הוכו בעשר מכות והוצאו כל הניצוצות א"כ אסור להסתכל בפניו וע"כ אמר בזמנו דברת לא אוסיף עוד ראות פניך, שמעתה ואילך אסור להסתכל בפניך שאתה רשע עייי"ש.

וכמו כן יעקב אבינו ע"ה הסתכל בפני לבן עד עכשיו רק כדי להציל ממנו עושק הניצוצות הקדושות שהיו בו, אבל עכשיו ששמע מבני לבן לקח יעקב את כל אשר לאבינו, והרגיש בדיבורם שאמרו כסומא בארובה שאכן לקח יעקב הכל את כל הניצוצות הקדושות שהיו באבינו ומזה עשה את כל הכבוד הזה שעי"ז נתעלה יעקב בעשר קדושות כי כל הניצוצות הקדושות נקלטו בו ונתוספה קדושה על קדושה – וע"כ הסתכל יעקב בפני לבן וראה כי כבר נשאבו ממנו כל הנ"ק ואינו אלא פני רשע – והיינו וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום, כי עד הנה בכל פעם שהסתכל עליו הרגיש על פניו ניצוץ של קדושה שקלט ממנו, וכעת ראה שפניו איננו עמו כתמול שלשום שלא נשאר בהם אף ניצוץ אחד, וע"כ אמר לו השי"ת שוב אל ארץ אבותיך, דעכשיו נתמלאה משימתו והגיע הזמן לחזור כי אין לו מה לתקן עוד אצל לבן.

חק נתן
עניני הלכה
משיולחנו של רבינו זי"ע

בענין אזהרת הפוסקים לומר "בלי נדר" בהזכרת נשמות - האם יש זכות למתים כאשר פוסקים צדקה "בלי נדר" - האם יש טעם באמירת "מי שברך" ללא נדבת צדקה לציבור?

א) וע"ד שהעיר אם נכון לומר בהזכרת נשמות בעבור שאני נודר צדקה, ובס' חכמת אדם (כלל צ"א ס"ב) כתב "ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עם הצבור, או אם אומר יזכור כנהוג להזכיר נשמת אבותיו, יאמר בפה מלא שאינו מקבל עליו בנדר", וכ"כ בס' קצור שולחן ערוך (סי' ס"ז ס"ג) - הנה גם בס' מיני תרגומא להג"ר ישעי' פיק ז"ל (פ' ואתחנן) כתב על הנוסח שבמחזורים יזכור אלקים וכו' בעבור שאני נודר צדקה בעד הזכרת נשמתו, וז"ל "לא ידעתי אם בנוסח הזה בעבור שאני נודר צדקה וכו' מר בר רב אשי חתם עליה, הלא מבואר בנדרים (ט א) ובגמרא שם (כב א) ובשו"ע יו"ד (סי' ר"ג) דאסור לידור, ומה טוב לומר בעבור שבלי נדר אתן צדקה וכו', ומה גם הנוסח צדקה בעדו ובשכר זה וכו', קצת אין לו מובן, שאינו אומר אם פרוטה או דינר או פחות או יותר שיהיה לצדקה, ומכיון שאומר צדקה סתם לא ידענו מה היה לו בלב ואם דברים שבלב כזה הוי דברים. מיהו בזה קצת י"ל דעדיפא לפסוק סתם, עפ"י מש"כ הרמ"א או"ח (סי' ש"ו ס"ו) דאסור בשבת לפסוק כמה יתן וכו'. ואני תמה קצת שלא כתבו האחרונים המג"א והטו"ז שהם מפקחים על עסקי רבים להורות להעם עמקי סודות הדינים, שלא זכרו דבר זה שיאמר בלא נדר ולאו כולי עלמא דינא גמירי, ולכן לדעתי הקלושה טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר, אלא יפרוש מעכ"ע יום טוב כפי מה שידבנו לבו, וביו"ט בשעת הזכרת הנשמות יאמר בעבור שאני נודר מעות שהפרשתי לצדקה או לחלק לעניים בעדו ובשכר זה וכו', ואז יהיה כנדבת כשרים", עכ"ד בקצור.

ב) ומה שהביא כ"ת נ"י מהא דמבואר בשו"ע או"ח (סי' תרכ"א ס"ו) נהגו לידור צדקות ביהכ"פ בעד המתים, אין הכרח דבעינן דוקא דרך נדר. ובשו"ע יו"ד (סי' ט"ז סט"ז) כתב הרמ"א שנוהגין לפסוק צדקה עבור מתים ומהני לנשמותיהם עיין שם. והנה כשאומר שיתן צדקה בלא נדר, הוי ג"כ זכות, שהרי עכ"פ בדעתו ליתן אלא שאינו רוצה שיהא עליו דין נדר כי הוא חושש מחומר האיסור, ובודאי דאיכא זכות במחשבתו הטובה ואף דאין עליו חומר איסור נדר. וזה נכלל במה שאמרו (ברכות ו א) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה, והכי נמי חשב לנדור לצדקה ונאנס שלא לנדור מחמת חשש חומר איסור נדר, והוי אנוס מצד דין תורה דהוי כאונס, וכתוס' שבת (ד א) ד"ה קודם ותי' ריב"א דאם לא התירו לא מחייב סקילה כיון שמניח מלרדות ע"י מה שאנו אוסרין לו עיין שם. ועיין כתובות (ב א) אניס בתקנתא דתקינו ליה רבנן. והכי נמי אי לאו דאמרו חז"ל שלא לידור (וכשו"ע יו"ד סי' ר"ג ס"ד) הרי היה נודר בהדיא לצדקה, ומה שאומר בלא נדר הוי כאנוס, ומעלה עליו הכתוב כאלו עשאה וכאלו נדר בהדיא, וממילא איכא בה זכות למתים לכפרה. ולמעשה הרי חזינא לגאון עולם הגר"י פיק ז"ל ובס' חכמת אדם וקצור שו"ע שהסכימו לומר בלא נדר, וגם באופן זה יש זכות להנשמות.

ג) וע"ד שהעיר שיש נוהגין שמברכין במי שברך ליחידים ואומרים בעבור שפלוני מברך אותם, והביא מס' עדות לישראל להגרי"א הענקין ז"ל (עמוד קס"ד), שכתב שהיא כעין חוצפה כלפי שמיא ח"ו שדורשים ברכה בעבור ברכת הדיוט עכ"ד. ודאי פשוט שאין לשנות מנהג הקדמונים שכשמברכין במי שברך נודרין לצדקה וזכות המצוה מגיעה על המתברך, ובלא"ה הרי אם אינו נודר לצדקה איכא טירחא דציבורא באמירת מי שברך שאין בה תועלת, ואם נודר לצדקה או לשאר צרכי מצוה ניחא להו לצבור להתעכב כדי להרויח לצדקה, אבל בלא"ה למה יטריחו בחנם.

(שו"ת להורות נתן חלק ט סימן ד)

המשך "שיח מוהר"ן"

מוצא, ואילו כיום בדורינו או בדורות שהיו לפנינו, תלמידי חכמים מיישבים את קושיותיהם. ולכאורה איך יתכן שיהיה כזאת, שהראשונים כמלאכים התקשו בדברים הללו, ואילו אנחנו אזובי הקיר לעומתם מתרצים את ספיקותיהם. ולדרכינו יובן מאד, כי החידושים הנשפעים ממתיבתא דרקיעא המה חידושים אשר לא נתחדשו עד היום, ולכן לפי החידושים שירדו מן השמים בדורות הראשונים, באמת לא הצליחו ליישב את הקושיות על פיהם, אמנם בדורות שלנו לפי החידושים שיורדים בדורותינו מן השמים, שפיר אפשר ליישב את הקושיות לפי יסודם המחודש. [ועיין בהקדמת ס' קבא דתירוצא]. ולפי"ז אתי שפיר מה שהוקשה לנו, מדוע לא שאלו החכמים את אליהו הנביא את קושיותיהם, כי בזמניהם אפילו אם היו שואלים את אליהו מתרץ להם את הקושיא, משום שהתירוץ לקושיא זו עדיין לא נתגלה במתיבתא דרקיעא, ולכן סמכו החכמים על הדורות שיבואו אחריהם, אולי אז יתגלה התירוץ הנכון והאמיתי.

(מוצ"ש מברכין אדר שנת תשנ"ה)

יפה נדרשת

צמצום השינה להצלת העולם - הנהגתו של מרן המהר"א מבעלזא

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה (כח, י).

שמעתי ממשמשו בקודש של כ"ק מרן אדמו"ר מהר"א מבעלזא זי"ע, שפעם ביקש ממנו אדמו"ר זי"ע שכיון שהוא רוצה לנוח מעט, לכן הוא מבקש ממנו שיעורר אותו בעוד רבע שעה בדיוק, וחשש אדמו"ר זי"ע שמא יחוס עליו המשמש ולא יעוררו, לכן אמר לו בהאי לישנא, תדע שבאם לא תעורר אותי בזמן שביקשתי ממך, הנך מביא אותי ואת כל העולם כולו בסכנה גדולה, עכ"ד.

ולכאורה הוא תמיהה גדולה, וכי מה החסרון אם הצדיק יישן קצת יותר מכדי לימודו, הרי תמיד היה ישן פחות משינת הסוס, והיה מתעורר מיד ונוטל את ידיו וחוזר לעבודתו הקדושה, ומה יהיה אם היה ישן עכשיו מעט יותר. ואחרי כמה שנים נזכרתי בדברי חז"ל בסנהדרין (עא:) שינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם, שינה לצדיקים רע להם ורע לעולם, ופירש"י "רע להם, שאין עוסקים בתורה ורע לעולם שהתורה שהם עוסקים בה מגינה על הדור וכשהם מתבטלים פורענות באה לעולם" עכ"ל. ורואים מזה חידוש גדול, שבשעה שהצדיק ישן אזי ח"ו פורענות באה לעולם, כי תורתו אינה מגינה על הדור, ודוקא כשישן לפי ההכרח עושה שפיר, אבל אם ישן יותר ממה מכדי חיותו אסור, וזה שמסכן את כל העולם כי ח"ו פורענות באה לעולם.

ובזה יש לפרש מקרא קודש (ויצא כח, י) **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה**, פירש"י, מגיד שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה. ויש לדקדק אומורו "עושה רושם", שרושם הוא דבר הניכר לעין, והלא יציאת צדיק מן העיר הוא ההעדר, ואיך שייך בזה הלשון "עושה רושם". ברם הכוונה בזה, שכל זמן שהצדיק בעיר הכל סומכים על צדקת הצדיק, ויודעים כי הצדיק הוא עוסק בעבודת ה' יומם ולילה והוא המגין על העולם, וע"כ ישנם החושבים שאף אם לא יתאמצו כל כך בעשיית עבודת הקודש, אעפ"כ יהא קיום לעולם כי הצדיק שחי בעולם הוא העושה עבודתו בשלימות. אבל כשהצדיק נעדר מן העיר, כי אז הכל יודעים אשר שוב אי אפשר לסמוך על עבודת הצדיק, אלא שכל אחד ואחד צריך להתעורר לעשות בעצמו מה שנחסר ע"י העדר הצדיק. וזהו שאמרו "יציאת צדיק מן העיר עושה רושם", דהיינו שצריך שיעשה רושם ויהא ניכר בין הנשארים שיוסיפו יותר ויותר בעבודת ה' כהנה וכהנה, כיון שאי אפשר יותר לסמוך על עבודת הצדיק, שהרי הוא יצא כבר מן העיר. וכפי שכתב רש"י הנ"ל, שבשעה שהצדיק מתבטל מעסק התורה פורענות באה לעולם, נמצא שכאשר הצדיק נעדר מהעולם שהוא בבחינת שינה לצדיקים, או שהוא באמת ישן יותר מכדי צורכו, נמצא שתורתו מתבטלת והרי זה רע לעולם ח"ו, ולכן צריך כל אחד להזדרז וללמוד תורה ולקיים מעשים טובים, כדי להשלים מה שנחסר ע"י העדר הצדיק, והיינו שאמרו "יציאת צדיק מן העיר עושה רושם", שגורם התעוררות רבתי אצל כולם שירבו במעשים טובים. וכמו"כ אדמו"ר מבעלזא זי"ע שידוע שלקח על עצמו את כל צרות ישראל רח"ל, לכן תמיד חשש שמא הכל סומכים עליו, ובאם היה ישן קצת יותר ממה שצריך, חשש שפורענות היתה באה לעולם ח"ו, ולכן צמצם מאוד בשנתו להביא טובה לעולם.

(מוצשב"ק מברכין טבת חנוכה שנת תשס"ז)

יו"ל על ידי
'מכון להורות נתן' להוצאת והפצת כתבי רבינו בעל 'להורות נתן' זיע"א - לקבלת העלון במייל וכן להערות והצעות - נא לפנות לאימייל
mln0527157594@gmail.com

מתוך צוואת רבינו זצוק"ל

"וכל מי שיעזור להדפסת הספרים תהא לו לזכות גדולה בזה ובבא"

"וכל מי שיתן ממון להדפסת הכתבים
אהיה לו למליץ יושר בעזה"י הכל לפי רצון הבורא"

ניתן לקיים צוואתו הק' ולהשתתף בהדפסת הספרים ולזכות "למליץ יושר" ול"זכות גדולה בזה ובבא" וכלשון רבינו הגה"ק זיע"א בצוואתו הק'

על ידי עמדות "נדרים פלוס" - "מכון להורות נתן"
פלא': 0548456694
אימייל: 9379651@gmail.com